

KÁDÁR ÉVA

A természetjogi értelemben vett igazságosság elvének érvényesülése a Zuschlag-ügyben

2010. március 31-én a figyelem középpontjába került a *Zuschlag János* ügyében hozott ítélet. Az eljárás folyamán bizonyítást nyert az, hogy Zuschlag János és társai 2000 és 2006 között bünszervezetben követték el a különösen nagy kárt okozó csalást, amelynek keretében létrehoztak egy kilenc egyesületből álló hálózatot. Ennek keretében a különböző ifjúsági pályázatokon nyert 75 millió forintot nem a rendeltetési célnak megfelelően használták fel, hanem elsősorban a Fibisz (Fiatl Baloldal Ifjú Szocialisták), másodsorban más baloldali egyesületek működését finanszírozták belőle.

Fodor Endre tanácsvezető bíró szerint: „A három vagy több személy által, öt évet meghaladó büntetési tétellel büntethető szándékos bűncselekmény elkövetése megvalósult, ezért a Btk. szerint bünszervezetben elkövetettnek minősül a Zuschlag János és hét társa által elkövetett cselekmény.” E szerint Zuschlag Jánoson kívül hét vádlott-társa, *Katus Ferenc*, *Vámosi Zolt*, *Krausz Csaba*, *Marsovszky Balázs*, *Őri András*, *Kullai Tamás* és *Lados István* is tudta azt, hogy az általuk képviselt szervezetek tényleges tevékenységet nem végeznek (azaz fantomszervezetek), és tisztában voltak vele, hogy a pályázatokra benyújtott projekterveket nem valósítják meg. „Működött egy stáb, amely összehangolt munkát fejtett ki, ennek pedig Zuschlag János volt az irányítója, akinek beszámolósi kötelezettséggel tartoztak a többiek” – mondta Fodor Endre. Az ítélet részletesen kitért a (fantom)pályázatok igénytelen minőségére, alacsony színvonalára, és külön felhívta a figyelmet arra, hogy ezeket a munkákat a döntések előtt a szakértők rendszerint „lepontozták”, ennek ellenére kaptak támogatást közpénzből.¹

Zuschlag János az ítélet szerint bűnös folytatólagosan elkövetett csalás büntettségében részben társtettesként, részben felbujtóként, csalás büntettségében bűnsegédként, az Európai Községek pénzügyi érdekeinek megsértése büntettségében, valamint bűnpártolás és magánokirat-hamisítás vétségében felbujtóként, továbbá magánokirat-hamisítás vétségében bűnsegédként. A Bács-Kis-

¹ G. M.: Zuschlag-ügy: kemény ítélet született, némi bírói hibával. Népszava Online, 2010. április 1. <http://www.nepszava.hu/articles/article.php?id=278554>

kun Megyei Bíróság ezért halmazati büntetésül nyolc év hat hónap börtönbüntetésre ítélte, és tíz évre eltiltotta a közügyek gyakorlásától. A kiszabott börtönbüntetés időtartamába a bíróság beszámította a 2007. szeptember 19. és 2010. március 31. között előzetes fogva tartásban töltött időt; az elsőrendű vádlott nem bocsátható feltételes szabadságra – mondta ki a bíró. Lados István másodrendű vádlottat két év, Katus Ferenc harmadrendű vádlottat öt év hat hónap, Őri András negyedrendű vádlottat – aki nem jelent meg az ítélethirdetésen – négy év, az ötödrendű Krausz Csabát három év, a hatodrendű Marsovszky Balázst két év négy hónap, Kullai Tamás hetedrendű vádlottat három év négy hónap, a kilencedrendű Prácser Lászlót pedig egy év négy hónap börtönre ítélték. Velük szemben vagyonekobzást is elrendelt a bíróság. A többi vádlott közül hárman felfüggesztett börtönt, négyen pénzbüntetést kaptak, míg a tizenhatodrendű vádlottat felmentette a bíróság.² A bíróság ítéletének indoklásában kimondta: a vádban szereplő kilenc szervezet pályázatokon elnyert pénzeit nagyjából a baloldali ifjúsági szervezet működtetésére fordították. A bíróság bizonyítottan látta, hogy a vádban szereplő egyesületek nem működtek, kizárólag azért hozták létre őket, hogy pályázatok révén pénzhez jussanak. A tanácsvezető bíró szerint az egyik tisztázandó kérdés az volt, hogy Zuschlag János milyen érdekérvényesítést alkalmazott a minisztériumban. Hangsúlyozta: a tanúk kihallgatásakor – *Gyurcsány Ferenc és Mesterházy Attila* esetében – azt kellett feltételezni, hogy ezek a személyek relevánsak. Az másodlagos kérdés, hogy ezek a kihallgatások szolgáltak-e releváns információkkal a váddal kapcsolatban – tette hozzá.³

A bíróság kiemelte: a bizonyítás alapját az írásos dokumentumok adták, azokból megállapítható, hogy ezek fantomegyesületek voltak. A szervezeteket – amelyek közül némelyek megalapításukkor még működtek – 1999-től átalakították, fantomizálták. Ezután minden, azokkal kapcsolatos irat hamisított volt. Mint elhangzott, a másodrendű vádlott, Lados István vallomásával kapcsolatban a bíróság meggyőződött arról, hogy a vádlottnak kitűnő a memóriája, de több esetben tévedett, ez nem jelent ellentmondást, mert kilenc évre visszamenőleg nagy mennyiségű információt közölt. A bíróság szerint Lados vallomása feltáró volt, a tényállás alapjául szolgált. Általa feltárhatók voltak az ügy összefüggései, az a nyomozásnak új lendületet adott, a felbomlófélben lévő Zuschlag-csoport védekezését megnehezítette – mondta a bíró.⁴

² Zuschlag Jánost nyolc és fél évre ítélték. Hvg.hu, 2010. március 31.
http://hvg.hu/itthon/20100331_zuschlag_janost_nyolc_evre_iteltek

³ Uo.

⁴ Uo.

Az ügyész minden vádlott esetében súlyosbításért fellebbezett.

Ennek megfelelően a Szegedi Ítéltábla 2011. január 11-én megkezdte a Zuschlag-ügy másodfokú tárgyalását. Horányi Miklós ügyész az első fokon hozott ítéleteket is túl enyhének találta, és azt indítványozta, hogy a bíróság még hosszabb tartamú büntetéseket szabjon ki, mint amilyenek az elsőfokú ítéletben szerepeltek, valamint azt, hogy a szabadságvesztést a vádlottaknak a legszigorúbb fokozatban, fegyházban kelljen letölteniük. Indítványában a cselekmények tárgyi súlyára, a vádlottak személye társadalomra veszélyességére és a bünszervezetben történő elkövetésre hivatkozott.⁵

A főügyész szerint a büntetések enyhítésére irányuló védői fellebbezések többsége a bíróság mérlegelését támadta, erre viszont a másodfokú eljárásban nincs lehetőség. A vádlottak a főügyész szerint „komoly, értelmes emberek, és már gyerekkorukban megtanították nekik, hogy lopni, csalni, hazudni nem lehet, vagyis lehet, de akkor viselni kell a következményeket”. A védők arra vonatkozó érvelésére, miszerint a vádlottak nem bünszervezetben követték el tettüket, kifejtette, hogy ennek megvannak a törvényi feltételei, és az elsőfokú bíróság helyesen állapította meg ezek meglétét.⁶

2011. január 31-én a Szegedi Ítéltábla meghozta a másodfokú ítéletet. E szerint az első fokon kiszabott nyolc és fél évről hat év börtönre enyhítette Zuschlag János büntetését, és mellőzte a korábban kiszabott vagyonekobzást is. Zuschlag és társai az ítéltábla szerint is bünszervezetben követték el a vádiratban szereplő csalásokat, mivel a bíróság szerint a pályázati pénzek megszerzésére irányuló tevékenységüket összehangolták, valamint tudtak arról is, hogy az törvénybe ütközik. Ez az ítélet azonban rávilágít arra, hogy az elsőfokú bíróság tévesen ítélte meg, hogy a bűncselekményeket üzletszerűen követték el, hiszen az elkövetőknek nem származott személyes, jogtalan anyagi hasznuk, nem erre törekedtek. Ezt a fogalmat az elsőfokú bíróság az ítéltábla szerint összekeverte a jogtalan előnnyel. Emiatt a vagyonekobzásnak sincs alapja. A másodfokú bíróság megállapította, hogy a vagyonekobzással érintett ingatlanokat bankhitelből vásárolták, a bankszámlákon található pénz pedig legális forrásból származott, tehát a vagyonekobzásnak nem volt alapja. A bünszervezet tagjaként a vádlottak nem részesültek semmilyen juttatásban – állapította meg az ítéltábla.⁷

⁵ Zuschlag-per: az ügyész súlyosbítást kért. Hvg.hu, 2011. január 11.

http://hvg.hu/itthon/20110111_zuschlag_per

6 Uo.

⁷ Enyhítették Zuschlag büntetését – tudósítás percről percre. origo.hu, 2011. január 31.

<http://www.origo.hu/itthon/percrolpercre/20110131-zuschlagper-masodfoku-itelet-kihirdetese-percrol-percre.html>

A táblabíróság a döntésében azt is kimondta, hogy vagy nincs is alapja annak, hogy Zuschlag megpróbálta befolyásolni a büntetőeljárást, vagy pedig beletartozik a védekezés szabadságába. Ezért ezt nem tekintette súlyosbító körülménynek. Az ítéletábla szerint az eljárás nem a vádlottak miatt húzódott el, hanem azért, mert a nyomozás során és a bírósági szakaszban feleslegesen részletes bizonyítást folytattak le. Az ítélet indoklása szerint a megyei bíróság az elsőfokú ítélet hozatalakor hibázott abban is, hogy túlhangsúlyozta a bünszervezet külső kapcsolatrendszerének felderítését, mert erre nem volt szükség. Az ítéletábla az ítélet indoklásából mellőzte azokat a megállapításokat, amelyek a vádlottakon kívül más személyek – többek között *Arató Gergely* volt szocialista államtitkár – büntetőjogi felelősségére utaltak.⁸

Az elsőfokú bírósággal ellentétben az ítéletábla enyhítő körülménynek tekintette, hogy az okozott 72 milliós kár nagy részét, csaknem ötvenmillió forintot Zuschlag János megtérítette. A másodfokú döntés indoklása szerint nincs jelentősége annak, hogy a vádlott felfedte-e, hogy ez a pénz milyen forrásból származik, Zuschlag ugyanis nem árulta el ezt, mivel nem akarta bajba keverni a segítőjét.⁹

Mivel Zuschlag rendkívül hosszú ideje, 2007 szeptembere óta van előzetes letartóztatásban, már „csak” két és fél év szabadságvesztést kell letöltenie, az eddigi fogva tartás idejét, három év négy hónapot ugyanis be kell számítani a büntetésébe. Ez a büntetés börtönben végrehajtható, az ítéletábla ugyanis nem adott helyt az ügyészség fellebbezésének, amely a legszigorúbb, fegyház fokozatú büntetés kiszabását kérte. Zuschlag János ügyvédje, *dr. Kovács M. Gábor* arányosnak nevezte védenca büntetését.¹⁰

**A bíróság által első fokon kiszabott,
valamint az ügyész által indítványozott büntetés
összehasonlítása más vagyron elleni,
valamint egyes élet elleni bűncselekmények esetén
a joggyakorlatban tapasztalt büntetésekkel**

A hazai joggyakorlatban a hasonló kárértékű, vagyron elleni bűncselekmények körében még nem fordult elő ilyen példátlanul súlyos ítélet, mint ami-

8 Uo.

9 Uo.

10 Uo.

lyet első fokon kiszabott a bíróság Zuschlag Jánosra. Ennek egyik oka, hogy az ő esetében bünszervezetben való elkövetést állapítottak meg. A másik oka pedig az, hogy a viszonylag nem túl nagy kárérték ellenére Zuschlagra, aki az ügy elsőrendű vádlottja volt, kettőtől húsz évig terjedő szabadságvesztés volt kiszabható. Ez a tételkeret sokkal súlyosabb büntetés kiszabását tette lehetővé a Zuschlag János által elkövetett bűncselekmények esetében, mint az emberölés alapesetében kiszabható öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztés.¹¹

Annak ellenére, hogy Zuschlag ügyében a megállapított szankció a közép-mérték alatt maradt, ilyen mértékű büntetést Magyarországon eddig csak élet vagy testi épség elleni bűncselekmények esetében szabtak ki: nyolc és fél év szabadságvesztésre ítélte a szarvasi bíróság azt a férfit, aki többször is erőszakosan közöszlött két rábízott kiskorú lánnyal. Ugyanennyit kapott egy 56 éves marcali férfi, aki megütötte az élettársát, a fejét a küszöbbe és az ajtóba verte, majd igen súlyos sebesülést okozva fejszével is megütötte. Ennél kevesebbet, nyolc év börtönt kapott az a kisvárdai férfi, aki egy családi veszekedés után megölte az édesanyját.¹² Nyolc év szabadságvesztésre ítélték Hágában Pavle Strugar volt szerb tábornokot Dubrovnik 1991-es szétlövéséért. Az ügyészség a genfi konvenció megsértése és gyilkosságok miatt kért rá büntetést.¹³ Kulcsár Attilát első fokon nyolc évre ítélték. A nevével fémjelzett brókerbotrányban az összes veszteség megközelíti a 46 milliárd forintot.¹⁴ A Zuschlag-ügy bírójának visszaemlékezése szerint a kecskeméti mafia-perben, ahol szintén ő ítélkezett, csupán három és fél évvel többet szabott ki akkor a fővádlottra, mint itt, ám közben a teljes családját rendőri védelem alá kellett helyezni, mert valódi bűnözőkkel volt dolga, gengszterháborúval, bérgyilkosokkal, rengeteg fegyverrel.¹⁵

Ha összevetjük a közelmúlt joggyakorlatában kiszabott büntetéseket, megfigyelhetjük, hogy az emberölés bizonyos – enyhének nem minősíthető – eseteiben legnagyobb arányban hat-, hét-, ritkábban nyolcéves szabadságvesztés-büntetést szabtak ki a bíróságok, és ezen esetek között előfordult olyan is, amikor különös kegyetlenséggel való elkövetés is szerepelt a tényállásban.

¹¹ 1978. évi IV. törvény a büntető törvénykönyvről, 166. § (1) bek.

¹² Nagy N. Péter: Ágyúval Zuschlagra. Népszabadság Online, 2010. április 2.

http://nol.hu/belfold/20100402-agyual_zuschlagra

¹³ Uo.

¹⁴ Uo.

¹⁵ Uo.

BH 2002/170.: A tényállás szerint amikor az elkövető ittasan tért haza, ágyban fekvő, súlyos beteg édesanyja kérdőre vonta. Erre a terhelt megragadta a sértett nyakát, lerántotta a padlóra, majd kijelentette: „Nem szívod tovább a vérem!” Ezután hígítót öntött a sértettre és meggyújtotta őt. A kijelentésből a sértett élete ellen irányuló támadó szándék következik, amelyet nyilvánvalóan befolyásolt az önhibából eredő, alkoholtól igen súlyos fokban befolyásolt állapota. Az eljáró bíróságok arra is rámutattak, hogy a terhelt ismerte a sértett súlyos betegségeit, minthogy ő gondozta. Amikor pedig a súlyos betegségekben szenvedő sértettet leöntötte hígítóval, és meggyújtotta, a tudatában az is felmerült, hogy a sértett belehalhat a sérüléseibe. Ennek ellenére ebbe belenyugodva végrehajtotta a cselekményét; következésképpen az ölési cselekményt eshetőleges szándékkal valósította meg. Az állandóan követett bírói gyakorlat azonban a tüzzel égetést minden esetben különös kegyetlenséggel elkövetettként minősíti. A terheltet a megyei bíróság 1998. október 8-án különös kegyetlenséggel elkövetett emberölés bűntette miatt nyolcévi fegyházbüntetésre és nyolc évre a közügyektől eltiltásra ítélte, egyben elrendelte a kényszergyógyítását. A Legfelsőbb Bíróság a másodfokú tárgyaláson lefolytatott bizonyítási eljárás eredményeként azzal egészítette ki a tényállást, hogy az elszenvedett égési sérülések és a sértett halála között közvetett okozati összefüggés állt fenn. A halál bekövetkezésében pontosan meg nem határozható mértékben, de jelentősnek értékelhető szerepet játszottak a sértett súlyos fokú és természetes kórokú betegségei. A Legfelsőbb Bíróság mindezekre figyelemmel a megyei bíróság ítéletét, valamint a Legfelsőbb Bíróság végzését hatályában fenntartotta.¹⁶

Megfigyelhető az is, hogy a legtöbb esetben szintén hat-hét éves szabadságvesztést szabtak ki a bíróságok a halált okozó testi sértés elkövetése esetén a közelmúltban és a jelenkori bírósági gyakorlatban.

Hétévi fegyházbüntetést szabott ki a bíróság abban az esetben is, amikor a sértettet az elkövető agyonverte, és az áldozat rendkívül súlyos szenvedés után vesztette életét.

A tényállás szerint a magas, erőteljes vádlotthoz képest a sértett alacsony, vékony testalkatú, lényegesen idősebb, védekezésre kevésbé képes személy, ráadásul koponyaműtéteken is átesett, agyi károsodása volt. Pusztán a sértett fejét és nyakát nyolc-tíz ütés, rúgás érte, és pedig olyan erővel is, hogy orrcsontja, nyelvcsonthoz és pajzsporca is eltört. Emellett még a sértett mellkasára – ugyancsak életfontosságú szerveket tartalmazó testtájékára – a vádlott

¹⁶ BH, 2002/170.

nagy erővel rátaposott, további ugyancsak halálhoz vezető sérüléseket idézve elő. Az elkövetés ilyen körülményei mellett a vádlott feltétlenül felismer-
te annak reális lehetőségét, hogy a sértett halálát okozhatja, és ha ezt kifeje-
zetten nem kívánta is, annak lehetőségébe belenyugodott. A halálos
eredmény vonatkozásában tehát nem a gondatlanság, hanem az eshetőleges
ölési szándék állapítható meg. A megyei bíróság a 2000. március 20-án meg-
hozott ítéletével a vádlottat halált okozó testi sértés büntette miatt – mint
többszörös visszaesőt – hétévi fegyházbüntetésre, öt évre a közügyektől eltil-
tásra ítélte, és elrendelte a kényszergyógyítást. A Legfelsőbb Bíróság hely-
benhagyta a megyei bíróság ítéletét.¹⁷

Tehát látható, hogy az emberölés, valamint a halált okozó testi sértés bün-
cselekménye elkövetésének eseteiben a legtöbb esetben időtartamát tekintve
enyhébb büntetéseket szabtak ki a bíróságok az elmúlt húsz év joggyakorla-
tában, mint a Zuschlag János ügyében első fokon kiszabott nyolc és fél év
szabadságvesztés. Az ügyészi fellebbezés által megjelölt tizenkét év fegyház-
ban letöltendő szabadságvesztés pedig kirívóan nagy mértékben meghaladta
volna az élet elleni bűncselekmények esetében a joggyakorlatban általában
alkalmazott szankciókat.

A vagyon elleni, valamint az élet elleni bűncselekmények összehasonlítása a védett jogi tárgy tekintetében, a keresztény és az általános etika elvei alapján

Jelenlegi igazságszolgáltatásunk, jogpolitikánk kívánatos célkitűzése kellene
hogy legyen a keresztény értékek előtérbe helyezése. A keresztény, valamint
az általános etika fontos alapelve, hogy az emberi élet olyan védendő érték,
amely magasabb rendű az anyagi dolgoknál, tárgyaknál, vagyonnál. „A
*Szentírásnak az élet tiszteletére és védelmére vonatkozó tanítását a követke-
ző erkölcsológiai megállapításokban lehet összefoglalni: az emberi élet ér-
tékeinek gyökere az Isten teremtő szeretete. Annak hordozóját Isten saját ké-
pére és hasonlóságára teremtette.*”¹⁸

A neotomista gondolkodók által hangsúlyozott természetes emberi jogok
az Isten képmására és hasonlatosságára teremtett emberi személy méltóságá-

¹⁷ BH, 2001/257.

¹⁸ Bioetika vázlatok. Az emberi élet szentsége. <http://mek.oszk.hu/00100/00162/html/bioeth1.htm>

ból fakadnak. Szent Tamás szerint olyan nagy ez a méltóság, hogy az ember felett csak Isten áll.¹⁹

Az a gondolat, hogy az embernek joga van az élethez, egyidős a természetes jogokról szóló eszmékkel (*Thomas Hobbes, John Locke*), ezért a természetjogi alapon álló korai alkotmányok, emberi jogi nyilatkozatok egy része már megfogalmazta ezt a jogot, így az első generációs jogként került a XX. századi nemzetközi emberi jogi deklarációkba.²⁰

A jogalkotók ennek szellemében jártak el hazánk alkotmányának megszerkesztésekor, ezért az élethez való jog kitüntetett jelentőségű a magyar alkotmány- és alkotmánybírói gyakorlat szerint: abszolút jellegű, korlátozhatatlan és minden más alapjogot megelőző alapjog.²¹ A magyar Alkotmánybíró is megfogalmazta, hogy az emberi élet minden más megelőző, legnagyobb érték, mert az élethez való jog olyan korlátozhatatlan alapjog, amely számos egyéb alapjog forrása és feltétele.²²

Ezért aránytalannak találom, hogy egy vagyon elleni büntetett egyenlő mértékben vagy súlyosabban szankcionáljanak, mint az emberélet kioltására irányuló vagy a sértettnek testi, lelki szenvedést okozó *szándékos* bűncselekményeket. (Természetesen az utóbbi bűncselekmények gondatlan alakzatai esetében enyhébb szankció tekinthető igazságosnak, mint egy különösen nagy értékre elkövetett, vagyon elleni büntetettre kiszabható büntetés.)

Valóban fontos és kíváncsú a közélet tisztaságának helyreállítása, de véleményem szerint a megfelelő megoldás nem a kínai modell átvétele lenne, amelyre a vagyon (különösen a közvagyon) ellen elkövetett bűncselekmények könyörtelenül súlyos szankcionálása, több esetben halállal büntetése a jellemző. Sajnos az elszámoltatások forradalmi hevületében, „a cél szentesíti az eszközt” elvet vallva, illetve a romló közbiztonság problémájának orvoslására többen ezt tartanák követendő példának, az egyedül hatékony gyógymódnak.

Ezzel szemben a keresztény értékek tisztelőjeként én inkább *Bárándy Péter* ügyvéd, volt igazságügy-miniszter véleményét osztom, aki szerint baj van a Btk.-val, mert az élet és a testi épség, illetve a vagyon elleni bűncselekmé-

19 Frivaldszky János: Természetjog – Eszmétörténet. A természetjog Aquinói Szent Tamás gondolati rendszerében. Szent István Társulat, Budapest, 2001, 147. o.

20 Vida-Sós Tünde – Jakó Nóra: Az állam büntetőhatalmának korlátai. A halálbüntetés és a tisztességes eljárás. <http://www.juris.u-szeged.hu/karunkrol/szeminariumok-2010-2011-110203/1-elethez-emberi>

21 Alkotmány 54. § (1) bek.: „A Magyar Köztársaságban minden embernek veleszületett joga van az élethez és az emberi méltósághoz, amelyektől senkit sem lehet önkényesen megfosztani.”

22 23/1990. (X. 31.) AB határozat.

nyek szankciói nem válnak el egymástól eléggé. Vagyis: a büntetési tételek nem fejezik ki azt az általános erkölcsi elvet, amely szerint az emberi élet fontosabb bármely vagyontárgynál. Emiatt fordulhat elő, hogy egy tolvaj vagy csaló akár többet is ülhet, mint egy gyilkosság elkövetője.²³

Kétségtelen, hogy a Zuschlag-ügyben hozott ítélet ettől az ellentmondástól függetlenül is figyelemre méltó módon eltér a megszokottól – fogalmaz Bárándy. Tehát a hetvenmilliós csalás és pár bagatell-bűncselekmény miatt kiszabott verdikt – tekintettel arra is, hogy ezúttal emberek élete vagy testi épsége egyetlen pillanatig sem került veszélybe – rendkívül súlyosnak minősíthető.²⁴

Az sem szolgálja az életnek, testi épségnek, egészségnek mint jogi tárgynak a vagyonnál fokozottabb védelmét, hogy a Be. módosítása alapján meghatározott, szigorúbb büntetőeljárási szabályok szerint kezelendő „kiemelt ügyek” kategóriájába nem tartozik például bele az emberölés alapesete, viszont a jogalkotó idesorolta a hűtlen kezelés és a közélet tisztasága elleni bűntetteket.²⁵

Véleményem szerint az élet, a testi épség és az egészség elleni, valamint a vagyon elleni bűncselekmények esetében a jogalkotás során a büntetési tételkeretet – bár ez nem könnyű feladat – úgy kellene megállapítani, hogy a jelenleginél jobban kifejezze az emberi életnek mint védett jogi tárgynak a vagyonhoz viszonyított sokkal nagyobb jelentőségét.

A szent tamási értelemben vett igazságosság a mai magyar joggyakorlatban

Jelenlegi igazságszolgáltatásunknak, amely igyekszik ismét az őt megillető helyre emelni a keresztény jogi gondolkodás alapértékeit, a gyakorlatban sokkal jobban teret kellene engednie az Aquinói Szent Tamás filozófiájából táplálkozó természetjog olyan értékeinek, mint a keresztényi értelemben vett igazságosság. Erről Szent Tamás így vélekedett: *„Az igazságosság és az irgalmasság annyira összetartoznak, hogy az egyiket a másikkal össze kell hangolni. [...] Az igazságosság környékletesség nélkül: embertelenség.”*²⁶

²³ Lencsés Károly: A Btk. csinált a magyar politikusból maffiózót? Népszabadság Online, 2010. április 2. http://nol.hu/belfold/20100402-a_btk_csinalt_a_politikusbol_maffiozot_

²⁴ Uo.

²⁵ 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról, 554/B. §

²⁶ Aquinói Szent Tamás: Catena Aurea I. Kommentár Máté evangéliumához. JATE Press, Szeged, 2000, 137. o.

Ahogy Stanley Hauerwas rámutat, Aquinói Szent Tamás számára létezik egy olyan abszolút jó, amely befolyásolja és elrendezi létezésünk minden pozitív értékét. E szerint minden erénynek ahhoz, hogy igaz erény legyen, a könyörület parancsának kell engedelmeskednie, vagyis Istenre kell irányulnia.²⁷

A tomista természetjog tanítása szerint az igazságosság mint az isteni törvény parancsa örök, változatlan és magasabb rendű, mint az aktuálpolitikai célok, irányváltások szerint állandóan változó emberi törvények.

A természetjog szerint: „Az emberi pozitív törvény az örök törvénytől függ, mivel egyrészt nem lehet helyes és igazságos az örök törvényhez a természeti törvényen és a pozitív isteni törvényen keresztül való idomulás nélkül, másrészt pedig mivel minden földi hatalom az isteni rendelestől kapja a hatalmat és a kötelezettséget, hogy helyes törvényeket hozzon. A pozitív emberi törvény tehát mind helyességét, mind forrását tekintve – ha áttelelesen is – az örök törvénytől függ.”²⁸

A konzervativizmus mint politikai irányzat – amelyet elvileg jelenlegi kormányunk is képvisel – általában követendőnek tekinti a legtöbb országban a természetjogi gondolkodást, ezért hazánk konzervatív, a keresztény értékeket tisztelő új jogpolitikájának következetesebben kellene érvényre juttatnia a természetjog alapelveit. A természetjogi felfogás megvédi az egyént az állam túlzott hatalmától, a diktatúrák kialakulásától, mert az örök, isteni törvények – vagy ha úgy tetszik, a lelkiismeret parancsa – annyira stabilak, olyan megbízható alapot jelentenek, amelyek a történelem folyamán megakadályozták volna a diktatórikus rendszerek létrejöttét, amennyiben következetesen követték volna őket.

„A keresztény filozófia ebből a megalázó helyzetből emeli ki az embert, mikor kimutatja, hogy vannak az államtól független, az állami létet nemcsak időbelileg, hanem méltóság szerint is megelőző viszonylatai, amelyeket az államérdek nem törölhet, de még föl sem ölelhet, amelyeknek a rendezése tehát más, államon kívüli, sőt állam fölötti szempontok szerint történik. Mindaz, ami ezeket a viszonylatokat az emberben megalapozza, az ember természeti jogához tartozik, mint tapasztalati jog határait megvonó tényező [...] nemcsak különmű jogrendekről kell beszélünk, hanem az alsóbb rangúnak tisztelnie is kell a felsőbbet és sajátos jogrendezésénél tekintettel kell lenni ennek igényeire, a benne uralkodó szabványokra.”²⁹

²⁷ Daniel Mark Nelson: A prudencia elsődlegessége. In: Frivaldszky János (szerk.): Természetjog – Szöveggyűjtemény. Szent István Társulat, Budapest, 2004, 209. o.

²⁸ Frivaldszky János (2001): i. m. 117. o.

²⁹ Horváth Sándor: A természetjog rendező szerepe. Jelenkor Kiadó, Budapest, 1941, 25–26. o.

A természetjog abban különbözik a pozitív jogtól, hogy nem alkot „részletes jogi kódexet”, de „*normatív erejével a pozitív jog tartalmát is szabályozza*” A klasszikus jogpozitivizmussal szemben nem zárja ki a pozitív jog szükségességét, sőt a tamási intencióknak megfelelően az élet sokszínűségének okán azt egyenesen megköveteli. A (köz)hatalom, az állam azonban nem lehet korlátlan jogalkotó tényező, hiszen kötve van a természet rendjében megnyilvánuló követelményekhez, azaz a természetjoghoz. Ily módon nem csupán a pozitív jog, hanem a jogot alkotó állami hatalom is a természetjog alapján létezik és működik.³⁰

A keresztényi-természetjogi eredetű igazságosság-fogalom mutatkozik meg a büntetőjogban megjelenő szükségesség–arányosság követelményében, amely a büntetőjog egyik alapelve. Ez az elv azt fejezi ki, hogy a büntetőjog csak végső eszközként vezető igénybe, csak akkor, ha az igénybevétel szükséges, és akkor is csak az arányosság keretein belül. Ebben az összefüggésben beszélünk „szükségességi tesztől”, illetve „arányossági tesztől”. Ezt a tesztelést a kriminálpolitikának kell elvégeznie és a törvényhozásnak figyelembe vennie. A bűncselekményi törvényi tényállások gyarapítása és a büntetési tételek, illetőleg a büntetési szabályok szigorítása e teszteléssel nem mindig lenne igazolható. Ez a „tesztelés” az Emberi jogok európai konvenciójából került át a büntetőjog tudományába. A konvenció rendelkezik az emberi jogok korlátozásával összefüggésben arról, hogy erre csak törvény alapján kerülhet sor, és csak abban a mértékben, amennyiben az szükséges egy demokratikus társadalomban.³¹

A Zuschlag János és társai által elkövetett bűncselekmények tételkeretének Btk.-beli felső határa, véleményem szerint, annyira magas (kettőtől húsz évig terjedő szabadságvesztés), hogy a keresztényi igazságosság-fogalomból eredeztethető arányosság elve nem minden esetben tud maradéktalanul érvényesülni az ilyen büntettek szankcionálásakor, ahogyan Zuschlag János esetében sem felelt meg teljes mértékben az elsőfokú bíróság ítélete ennek az alapelvnek.

Emellett a bünszervezet hazai jogunk szerinti meghatározása túlságosan tágan értelmezhető, ezért fennáll a veszélye annak, hogy az arányosság alapelve a joggyakorlatban súlyosan sérülhet.

30 Kecskés Pál: A keresztény társadalomelmélet irányelvei. Actio Catholica Országos Elnöksége, Budapest, 1944, 118. o.

31 Uo. 51. o.

Ennek a problémának a súlyosságát szerintem fokozni fogja az új Btk.-ban bevezetendő úgynevezett középérték-elmélet. Ennek lényege, hogy a büntető törvénykönyvben meghatározott büntetési tételek átlagának kiszabását várnák el a bíróktól. Vannak, akik azt szeretnék, hogy például: ha egy bűncselekmény kettőtől hat évig terjedhető elzárással sújtható, akkor minimum négy év kerüljön az ítéletbe; ez korlátozná a bírák döntési szabadságát.

A közszereplők jogai és a sajtószabadság

Véleményem szerint a keresztény erkölcs alapelveit és az emberi méltósághoz való jogot sérti az a gyakorlat is – amely a büntetőjogot csak érinti, inkább a közszereplők személyiségvédelmének témakörébe tartozik –, hogy a napjainkban folyó elszámoltatások során a sajtó már akkor bűnösnek kiált ki valakit, amikor még el sem indult ellene a büntetőeljárás, nem ritkán teljes „bűnlajstromot” közzétéve (például Demszky Gábor esetében). A meggyanúsítottakat (leggyakrabban politikusokat) a sajtó minden bajok okozójaként tünteti fel, démonizálja őket, ezáltal igyekszik levezetni a társadalmi feszültségeket.

Jól példázza ezt az a cikk, amely egy nagy példányszámú napilapban jelent meg fél évvel ezelőtt, és Hagyó Miklósnak az El Camino nevű zárandokúton való részvételét kommentálta gúnyos hangnemben, kétségbe vonva és álságosnak nevezve minden vallásos megnyilvánulásának hitelességét. A cikk szerzője, annak ellenére, hogy mélyen hívő keresztény, kifejezte, hogy nem tud megbocsátani Hagyónak.³²

Említhető emellett a mostanában zajló, Hunvald György volt erzsébetvárosi polgármester elleni sajtóhadjárat is, amelynek során 2010 őszi hónapjaiban a kihallgatási jegyzőkönyvek tartalmát szöveggörnyezetéből kiragadva, a jogerős bírói ítélet – tehát a vallomások valóságtartalmának ellenőrzése – előtt, a sajtó egyes képviselői sorozatosan, jogellenesen nyilvánosságra hozták, tudatos lejárato kampányt folytattak ellene, a karaktergyilkosság minden eszközét bevetve.

A közszereplőknek a jogszabályok szerint valóban többet kell elviselniük, mint a magánszemélyeknek, de tekintetbe kellene venni, hogy ezekben az esetekben is érző, emberi lényekről van szó, akiknek mérhetetlen fájdalmat okoznak ezzel, emberi méltóságukban sértik, megalázzák az érintett közsze-

³² Szabados Tamás: Hamis tekintet. Magyar Hírlap Online, 2010. július 3.
http://www.magyarhirlap.hu/velemeney/hamis_tekintet.html

replőket, akik általában az előző kormány prominens képviselői. Emellett nem lehet figyelmen kívül hagyni azt, hogy az ártatlanság védelme őket is ugyanúgy megilleti, mint a nem közszereplő természetes személyeket, amit tiszteletben kellene tartani. Tehát a sajtószabadság jogával ezekben az esetekben élni és nem visszaélni kellene. Véleményem szerint a közélet megtisztítása – mint bármilyen szent cél – nem szentesíti az olyan eszközöket, amelyekkel igyekeznek ezt elérni mostanában.

A maffiabűnözés, bűnszervezet fogalmának értelmezése a Btk.-ban, és ennek problémái ebben az ügyben

Fleck Zoltán jogszociológus véleménye szerint az ügyészi indítvány alapján lehetett számítani arra, hogy több év börtönbüntetést szab ki a bíróság, de a nyolc év hat hónap nagyon súlyos ítéletnek számít. A bűnszervezetben elkövetés egyébként ennél a típusú bűncselekménynél is szóba jöhet, de inkább az a jellemző, hogy a maffia típusú cselekményeknél alkalmazzák. Az ítélet indoklásában nagy teret kap annak megállapítása, hogy Zuschlag Jánosék összehangoltan működtek együtt, tehát bűnszervezetben követték el a cselekményt.³³

Kovács M. Gábor, Zuschlag János védőügyvédje szerint az elsőrendű vádlott nem hozott létre bűnszervezetet, mert a politikai pártokhoz kötődő ifjúsági szervezetek finanszírozására mindenki az általa is alkalmazott módszert használta. Védőbeszédében emlékeztetett arra: Zuschlag János elismerte, hogy bűncselekményt követett el, de azt nem ismerte el, hogy bűnszervezetet hozott létre. Kovács M. Gábor szerint azok, akik részt vettek az egyesületeken keresztül történő pénzszerzésben, nem gondoltak arra, hogy bűncselekményt követnek el. Mint hangsúlyozta: a pártok és a hozzájuk kapcsolódó ifjúsági szervezetek finanszírozásának jogi szabályozatlansága hozzájárult ahhoz, hogy az elsőrendű vádlott bűncselekményt követett el annak érdekében, hogy a Fiala Baloldali finanszírozását megteremtse. *„Ebben a politikai közegben szocializálódott, vesztére”* – tette hozzá az ügyvéd, majd kitért Lados István másodrendű vádlott vallomására, amelynek alapján a vádhatóság a bűnszervezet működését bizonyítja. A védő szerint Lados István másodrendű vádlott megpróbálta teljes körűen informálni a vádhatóságot és a bíróságot.³⁴

³³ G. M.: i. m.

³⁴ Védője szerint Zuschlag bűncselekményt követett el, de nem maffiózó. Hvg.hu, 2010. február 17.

Kovács M. Gábor kiemelte: a másodrendű vádlott nyomozati szakban tett vallomását a törvényi feltételek betartásával vették fel. Kétségbe vonta azonban, hogy a vádalku lehetőségének tükrében mennyire akart vallomásával megfelelni a vádhatóságnak Lados István, akinek vallomása a vád egyik legfontosabb bizonyítéka. Annyira meg akart felelni, hogy akarva-akaratlanul túlteljesített – fűzte hozzá.³⁵

A védőügyvéd szerint az nem kétséges, hogy a vádlottak ismerték Zuschlag Jánost, de egymást csak felületesen, ezért sem működhetett a bünszervezet.³⁶ Hack Péter büntetőjogász szerint annyira általánosan van megfogalmazva a Btk.-ban a bünszervezetben való elkövetés tényállására vonatkozó hivatkozott joghely, hogy abba akár ezt is bele lehetett foglalni. Pozitívként említette azonban, hogy a bíró nem fogadta el automatikusan az ügyész javaslatát a büntetés mértékére (12 év) vonatkozóan. Hack Péter szerint az ítélet példa nélküli módon szigorú, ő úgy vélekedett, hogy a bíróság példát akart statuálni az ítélettel. Csakhogy a jövőre nézve ebből számos dolog következik. A Kulcsár-ügyben 45 milliárd volt a tét, az ítélet pedig nyolc év.³⁷

Az európai uniós értékelés szerint bünszervezet megállapításához figyelembe vesszük az Európai Tanács Szervezett bűnözés büntetőjogi és kriminológiai kérdéseivel foglalkozó szakértői csoportja (továbbiakban: szakértői csoport) által meghatározott kriminológiai ismérveket. Kötelező kritériumok:

1. három vagy több személy együttműködése,
2. hosszú távú vagy meghatározatlan időre szóló együttműködés,
3. súlyos bűncselekmények gyanúja, vagy azok elkövetése,
4. anyagi haszonszerzési és/vagy hatalmi pozícióba kerülési cél.

Esetleges kritériumok:

1. minden egyes résztvevőnek meghatározott feladata, vagy szerepe van,
2. valamely belső fegyelemi vagy ellenőrzési forma használata,
3. megfélemlítés céljából erőszak vagy egyéb eszközök alkalmazása,
4. befolyás kiterjesztése a politikusokra, a médiára, közigazgatásra, a rendészeti szervekre, az igazságszolgáltatásra, illetve a gazdasági élet szereplőire korrupció vagy bármely más módszer alkalmazásával,
5. kereskedelmi vagy üzleti jellegű struktúrák felhasználása,

³⁵ Uo.

³⁶ Uo.

³⁷ Elég szigorúak, vagy túl szigorúak a büntetések? Lehet-e példát statuálni egy ítélettel? Lehet-e ennek visszatartó ereje? Beszélgetés Hack Péterrel. Klubrádió, 2010. március 31. [Ötös Kuncze Gáborral]

6. részvétel a pénzmosásban,
7. nemzetközi szinten történő működés.³⁸

Az uniós értelmezés szerint a négy kötelező kritérium mellett további két esetleges ismerv meglelte szükséges az adott szervezett bűnözői csoport bűnszervezetként történő meghatározásához. Figyelembe véve az előbbieket, a hagyományos értelemben vett „szervezett bűnöző csoport” kifejezés egyre problémásabb lehet. Az Európai Tanács definíciója egyebek közt tartalmazza a stabilitásra és potenciális tartósságra vonatkozó kritériumot. Ez a meghatározási mód, bár szükséges, kizárhatja a bűnözői együttműködés több formáját is, amelyek egyébként megfelelnek a hagyományos szervezett bűnözői kritériumoknak.³⁹

Idehaza a hatályos 1978. évi IV. törvény (Btk.) 137. § 8. pontja szerint „*bűnszervezet: három vagy több személyből álló, hosszabb időre szervezett, összehangoltan működő csoport, amelynek célja ötévi vagy ezt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmények elkövetése*”. A jogalkotó büntetni rendeli azt a személyt, aki bűnszervezetben részt vesz (Btk. 263/C §), valamint az (1) bekezdés utolsó fordulata szerinti támogatót is (aki csak a bűnszervezeten kívül álló személy lehet). A jogszabályi hierarchia legmagasabb fokán álló törvényen kívül több norma, nemzetközi, uniós ajánlás és tudományág is meghatározza a szervezett bűnözés ismérveit. Összetett társadalmi jelenségként többféleképpen leírható és mérhető az emberi létezés, magatartás, életmód e formája. Jellemezhető így például a szociológia, a kriminológia, de egyéb interdiszciplináris tudomány eszközeivel is.⁴⁰

Gyakorlati tapasztalataink szerint a magyar jogszabályi kötelmek alkalmazásán túlmenően, a bűnöző csoportok szervezett bűnöző csoportként történő beazonosításának pontosabb meghatározása érdekében szükséges a szakértői csoport által ajánlásként megfogalmazott kriminalisztikai ismérvek – az 1–3. pont megegyezik a magyar gyakorlattal – és kiegészítő kritériumok figyelembevétele is.⁴¹

38 6204/2/97.Enfopol 35 rev2.

39 6204/2/97. Enfopol 35 rev2. Idézi Kenedli Tamás: A szervezett bűnözés új típusú fenyegetés-értékelése. In: Kobolka István – Seitz Tamás – Szűcs Attila (szerk.): A biztonságpolitika specifikus területei. A megváltozott biztonsági környezet. Katonai Biztonsági Hivatal, Budapest, 2007 [Szakmai tudományos közlemények]

http://www.kbh.gov.hu/publ/szakmai_tudkozl/cd_megvalt_bizt_korny/dolgozatok/kenedli_tamas.doc

40 Uo.

41 Uo.

A magyar jogalkotók fokozatosan egyre több és több kritériummal csökkentették az EU-s maffiabűnözés-meghatározást, aminek következtében az erre vonatkozó törvény egyre több tényállásra vált alkalmazhatóvá.

A bünszervezet Btk.-beli, tág értelmezést lehetővé tevő meghatározása azt a veszélyt rejt magában, hogy bizonyos esetekben a kiszabott büntetés nem felel meg az arányosság követelményének, mivel a Btk. definíciója a törvényi tényállások gyarapítását és a büntetési tételek aránytalan szigorítását teszi lehetővé.

Az igazságosság szent tamási értelemben vett elve – amely csak a könyörületességgel együtt érvényesülhet a maga teljességében – sérül az olyan kegyetlenül szigorú szankciók kiszabásakor, mint amelyet a Zuschlag-ügyben az elsőfokú bíróság döntése tartalmazott.

A fogva tartás körülményei

A keresztényi értelemben vett igazságosság problémakörét szintén érinti, bár sajnos a mai Magyarországon egyáltalán nem egyedi jelenség a túlzottan hosszú ideig húzódó előzetes letartóztatás. Zuschlag János ugyanis 2007. szeptember 21-től 2010. március 31-ig volt előzetes letartóztatásban, az ügyvédje nyilatkozata szerint ez alatt az idő alatt az időközben született gyermekét kétszer láthatta. Ahogy az utolsó szó jogán mondott beszédében panaszkodott is erre, az előzetes letartóztatásba helyezése folyamán harmadmagával élt egy hat négyzetméteres cellában.

Érvek és ellenérvek összeütközése: keresztényi értelemben vett igazságosság – a közélet tisztasága

A keresztényi értelemben vett igazságosság elvének érvényesülése a mai médiában általában háttérbe szorul akkor, amikor az elszámoltatások kerülnek szóba. A közélet tisztaságát említik egyedül mint kizárólagos értéket, amely a közérdek, a közjó érdekében mindennekfelett álló, elérendő cél. A könyörületességet mint a keresztényi igazságosság-fogalom elengedhetetlen összetevőjét igyekeznek egyre inkább mellőzni a büntetőjogban, különösen a közélet tisztasága elleni bűncselekmények esetén. A büntetőeljárás-jogi törvény módosítása ezt még fokozni kívánja azzal, hogy az ilyen jellegű büntetéseket

a „kiemelt ügyek” kategóriájába sorolva, meg akarja szigorítani a rájuk vonatkozó eljárásjogi szabályokat is a 120 órás őrizet lehetőségének bevezetésével és a védőtől való eltiltással az első 48 órában.⁴²

A magyar társadalom egy része (inkább a nemzeti radikális nézeteket vallók) Kína igazságszolgáltatási modelljét tartja követendőnek, amely a közvagyon elleni bűncselekményeket legtöbbször halállal bünteti.

Mai jogpolitikánkban az a tendencia is megfigyelhető, hogy EU-tagsága ellenére Magyarország inkább az Egyesült Államok korábbi évtizedeinek könyörtelenül szigorú igazságszolgáltatási gyakorlatának követésére törekszik a korrupció elleni harc jegyében. Ha viszont következetesek szeretnénk lenni a konzervatív értékekhez és a katolikus egyház társadalmi tanításához – amely az individualizmus és a kollektívizmus helyett a perszonalizmust javasolja mint alternatívát –, szerintem nem lenne helyes egy szélsőségesen kollektivistá, sztálini típusú államot mintának tekinteni. A közvélemény, közhangulat ma is – ahogy a történelem folyamán már sokszor – ezekkel az eszközökkel könnyen irányítható, ez pedig valóban egy negyedik hatalmi ágá teszi a médiát. Ez nagy felelősséggel jár.

A büntetés célja

Büntető törvénykönyvünk a büntetés céljaként a generális és a speciális prevenciót jelöli meg: „A büntetés célja a társadalom védelme érdekében annak megelőzése, hogy akár az elkövető, akár más bűncselekményt kövessen el.”⁴³ A büntetés célja tehát kettős: egyrészt a speciális prevenció keretében magának az elkövetőnek az újabb bűncselekményektől való visszatartása, másrészt annak a megelőzése a generális prevenció keretén belül, hogy a társadalom többi tagja büntetett kövessen el. A speciális prevenció eszköze a nevelés, végső soron pedig az ártalmatlanná tétel a büntetett elszigetelésével. Az általános prevenció egyik eszköze a büntetéssel fenyegetéssel és a büntetés alkalmazásával való elrettentés.

A büntetőjog tudományának képviselői között régóta vita folyik arról, hogy a speciális és a generális prevenció közül melyik helyezhető előtérbe, különös tekintettel arra, hogy a törvény nem rangsorolja a kettőt. A speciális prevenció hívei szerint a büntetést mindig adott személyre szabják ki, ebből

⁴² Vállalhatatlan büntetőeljárás javaslatok. A TASZ álláspontja a Be. módosításával kapcsolatban. <http://www.jogiforum.hu/hirek/25590>

⁴³ Btk. 37. §

következően igazságtalan valakit azért súlyosabban büntetni, hogy másokra hatást lehessen gyakorolni az elrettentéssel.⁴⁴

Véleményem szerint a Zuschlag-ügyben elkövetett és más hasonló bűncselekmények büntetési tételkerete által lehetővé tett súlyos büntetés célja is a példa statuálása, a közélet szereplőit ezzel kívánják elrettenteni attól, hogy hasonló bűncselekményeket kövessenek el. Ezt a célt szeretnék elérni a jogalkotók a „kiemelt ügyek” kategóriájába tartozó bűncselekmények szigorúbb eljárásjogi szabályainak megalkotásával is. Ez a gondolkodásmód azonban magában rejtje a túlzottan, aránytalanul szigorú büntetések kiszabásának veszélyét, és ez ellentétes a keresztény értékeken nyugvó, könyörületességen alapuló igazságosság-fogalommal, amely mai büntetőjogunkban az arányosság büntetőjogi alapelvében jelenik meg.

Egyébként azt is figyelembe kellene venni, hogy míg az általános prevenció korábbi felfogása az elrettentést minél súlyosabb és kegyetlenebb büntetésekkel, valamint azok nyilvános végrehajtásával kívánta elérni, a modern elméletek szerint generálpreventív hatás leginkább azáltal érhető el, ha a bűncselekményt rövid időn belül biztosan, legalábbis nagy valószínűséggel követi a szankció.⁴⁵

A keresztény, valamint az általános etika fontos értékei közé tartozik az igazságszolgáltatásban a könyörületesség, emberségesség, amelynek az ítélet kiszabásakor és annak végrehajtásakor is érvényesülnie kell(ene). Ezek az értékek veszélybe kerülnek egy aránytalanul súlyos büntetés kiszabása által, ami a könyörtelensége miatt súlyos lelki sérülést okoz az elítéltnél, és ha ráadásul közszereplő, akkor egész életére megbélyegzett marad. A közhatalom nagyobb bünt követ el így az elítélt ellen, mint fordítva, ezzel szemben a tett-arányos, méltányos büntetés alkalmas lenne arra, hogy a kívánt célt – tehát ebben az esetben a közélet megtisztítását – elérjük. Az optimális mértékű szankció hatására az elítélt belátja, hogy az elkövetett bűncselekmény jogos büntetését szabta ki rá a társadalom, és könnyebben motiválja ennek a magatartásnak a kerülésére a későbbiekben, míg az aránytalanul súlyos büntetéssel csak azt lehet elérni, hogy az elítélt áldozatnak érezze magát, depresszióba süllyedjen, vagy szembeforduljon a társadalommal.

Bibó István ma is aktuális gondolatait a következőképpen fogalmazta meg a büntetés céljáról és ennek megfelelő, optimális mértékéről: „a büntetőjogban szükség szerű a megtorlásnak bizonyos mennyisége, érvényesnek kell el-

⁴⁴ Dudás Péter – Simkó Imre: A bűnmegelőzés hazai alapjai.

<http://www.bunmegelozes.eu/bunhazai.html>

⁴⁵ Busch Béla: Büntetőjog. Általános rész. HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2006, 234. o.

ismernünk azt a követelményt is, hogy ez a megtorlás szublimált, levezetett, racionalizált fölháborodás legyen, ne pedig teljes és nyers fölháborodás. Jogosult tehát a bizalmatlanság a jogrendszer olyan alakulásával szemben, melynél az államhatalom – esetleg nagy erejű tömegmozgalmakra támaszkodva – a büntetőjog megtorlásos jellegével kapcsolatos érzelmeket maga igyekszik felkelteni és a közösség felháborodásra való készségét a kezében levő eszközökkel növelni. A felháborodásra való nevelés lényeges része az erkölcsi nevelésnek és a nemzetnevelésnek, de erre nem alkalmas eszköz a büntetőjog. A megtorlásra vezető indulatnak az államhatalom részéről történő erősítése nem a büntetőjog sajátos funkcióját emeli ki, és jogos a gyanú, hogy időleges államcélok kíméletlen keresztülvitelére szolgál. A túlhangsúlyozott megtorlási büntetés mögött rendszerint nagymértékben pozitivista és materialista célbüntetés rejtőzik.”⁴⁶

A bírói döntéshozatal függetlenségének problémái a Zuschlag-ügyben

Hack Péter szerint alapvető probléma, hogy az ügyészség nemcsak független, hanem felelőtlen is, minden kontroll nélkül működik. Ez akkor baj, ha a politika befolyása alá kerül. Hiányzik az egységes bírói ítélkezési gyakorlat is, ezen a téren is ellentmondások, következetlenség jellemző. Mindezek együtt okozzák az igazságszolgáltatásba vetett bizalom megingását.⁴⁷

46 Bibó István: A büntetés funkciója. In: Huszár Tibor (szerk.): Válogatott tanulmányok I. kötet 1935–1944. Etika és büntetőjog. A büntetés funkciója (3). Magvető Kiadó, Budapest, 1986, 176. o. <http://mek.oszk.hu/02000/02043/html/42.html>

47 Elég szigorúak, vagy túl szigorúak... i. m.